

Teologija i iskustvo vjere

Anto Šarić, Sarajevo

Sažetak

Autor se bavi promišljanjem odnosa između teologije i iskustva vjere. Prevladavanje povijesnog rascjepa između nauke i života jedna je od važnih zadaća suvremene teologije. Raščlambom pojmova iskustva vjere i teologije ukazuje se na njihovu nutarnju povezanost. Iskustvo vjere je ne samo predmet teologije nego i njezin izvor i polazište. Ono je i uvjet za teološki rad. Vjera usmjeruje prema teologiji, tj. prema dubljaj spoznaji Božje riječi i Božjeg djelovanja u povijesti spasenja. Teologija, sa svoje strane, potpomaže život vjere, omogućuje rast i napredovanje u vjeri. Svaka se vjera ostvaruje u teološkom procesu. Isprepletanje teologije i kršćanskog života vodi k tome da teologija ostaje doživotna zadaća kršćanina. Ako vjera obuhvaća sav život kršćanina, jedinstvo teologije i iskustva vjere, nauke i života, treba se najzornije očitovati u životu teologa.

Iskustvo vjere¹ pojam je o kojemu se u novije vrijeme dosta raspravlja.² Poticaji za ove rasprave u današnjoj teologiji dolaze od smjernica Sabora koji postavlja novi odnos između objave i povijesti. Reagirajući na teologiju s dogmatskim

1 O pojmu "iskustvo vjere" v. radove P. Hünermanna i M. Vidovića u ovom zborniku str. 7-41 i 65-78. Usp. također: G. O'Collins, *Teologia fondamentale*, Brescia, 1982., str. 63-68; C. Molari, *La fede e il suo linguaggio*, Assisi, 1972., str. 220-244; Z. Alszeghy - M. Flick, *Come si fa la teologia*, Alba, 1974., str. 139s.; P. Henrici, *Glaubenserfahrung?*, *Communio* 21 (1996), str. 200-205; H. J. Spital, *Über die Fähigkeit, Erfahrungen zu machen*, *Communio* 21 (1996), str. 280-288; B. Quelquejeu - J. P. Jossua, *Erfahrung*, u: P. Eicher (hrsg.), *Neues Handbuch theologischer Grundbegriffe*, München, 1991., I, str. 349-359.; D. Mieth, *Nach einer Bestimmung des Begriffs "Erfahrung": Was ist Erfahrung?*, *Concilium* 3(1978), str. 159-167; J. Ratzinger, *Theologische Prinzipienlehre*, München, 1982., str. 359-370.

2 Koristan pregled rasprava o ovoj temi donosi J.-P. Torrell, *Nuove correnti di teologia fondamentale nel periodo postconciliare*, u: R. Latourelle - G. O'Collins, *Problemi e prospettive di teologia fondamentale*, Brescia, 1982. (2. izd.), str. 35-40.

nagla-skom, zahtjevi za obnovom teže k većem uvažavanju izvornog religioznog iskustva, kako je izraženo u Pismu. Spomenute rasprave smještaju se u kontekst napora same teologije da definira svoje postavke i, konkretnije, sučeli se s potrebom prevladavanja problema nauke i života, teorije i prakse u zajednici vjere, koja želi ispuniti svoje poslanje u svijetu koji se mijenja.

Tema teologija i iskustvo vjere upućuje nas u promišljanje odnosa teologije i vjere. Teologija se, nakon Sabora, shvaća kao integralna znanost vjere. Vjera nije samo pojmovna spo-znaja nego u sebi uključuje kršćansko egzistencijalno iskustvo, živi susret između Božje Riječi i ljudske egzistencije u svijetu danas. U središtu kršćanskog iskustva stoji osoba Isusa Krista (usp. Ef 2,20). U tumačenju sadržaja vjere teologija polazi od ovog iskustva. Danas se slijedi uvjerenje da bez vjere nema teologije, ni vjere bez teologije. Ako vjera, kao susret sa živim Bogom, prihvaćanje njegove riječi i povjeravanje njemu, obuhvaća sav duhovni život kršćanina, može se, dosljedno, reći da to osobito vrijedi za teologa, koji znanstvenim sredstvima i metodama nastoji razumjeti i protumačiti objavljenu poruku. Razumljivo je, stoga, da se odnos teologije i iskustva vjere treba najzornije očitovati u životu teologa.

Govor o odnosu teologije kao znanosti i iskustva vjere ovisi o poimanju vjere i teologije. U našem radu ukazujemo najprije na povijesnu problematiku, a zatim, proučavajući sadržaj ovih pojmova u teologiji Sabora, nastojimo otkriti načela koja ukazuju na nutarnju povezanost teologije i iskustva vjere. Isprepletenost teologije i vjere postavlja zahtjev za izradbom nove sinteze u teologiji.

1. RAZLIČITA POIMANJA TEOLOGIJE

Pitanje odnosa teologije i iskustva vjere postavlja se u kontekstu rascjepa između vjere i života u današnjoj Crkvi, koji ima svoju dugu povijest. Kriza u odnosu između teologije i duhovnog života javlja se na Zapadu s uvođenjem skolastike, odnosno primjenom aristotelovskog pojma znanosti na teologiju.³

U prvom tisućljeću oci, kao i nešto kasnije teolozi u ranom srednjem vijeku, shvaćaju teologiju kao mudrost. Grčki oci nazivali su je *gnosis*, a zapadni *sapientia*.⁴ Poznati teolog C. Vaggagini tumači da se radi se o gnostičko-mudrosnom idealu vjerskog znanja, pod formalnim vidom, višim od spoznaje što je imaju oni koji ne vjeruju. Pravovjerni kršćanski ideal spoznaje dolazi od židovskog poimanja mudrosti, što se nalazi u starozavjetnoj objavi. U Bibliji mudrost je kvaliteta koja pripada navlastito Bogu. Njegovo samosaopćavanje otkriva vjernicima prije svega duboki smisao Božjeg plana i njegova djelovanja prema ljudima. Ovaj dar savršene spoznaje očekuje se u mesijanskim vremenima. Predmet židovske gnoze u pravom smislu su čudesna Božja djela, njegovo spasenjsko djelovanje.

Kršćanska mudrost tumači religiozno značenje povijesti i života ljudi prema Božjem planu, usredotočenu u Kristu, razumijevanje kršćanskog otajstva u njegovu ostvarenju u ljudskom životu. Kao u Starom zavjetu, ova spoznaja obuhvaća i u kršćanstvu životnu praksu, ukoliko se radi o religioznom osjećaju ili stavu koji daje čovjeku da pravo

³ C. Vaggagini, *L'insegnamento teologico e la vita di fede, speranza e carita'*, Seminarium 4(1968), str. 572; W. Kasper, *Isus Krist*, Split 1995., str. 14; Isti, *Theologie und Kirche* II, Mainz, 1999., str. 14s.

⁴ C. Vaggagini, *nav. čl.*, str. 573s; Isti, *Teologia*, u: G. Barbaglio - S. Dianich (a cura di), *Nuovo dizionario di teologia*, ed. Paoline 1991. (6. izd.), str. 1565s; R. Latourelle, *Teologia scienza della salvezza*, Assisi, 1974., str. 46s; M. D. Chenu, *La teologia come scienza*, Milano, 1971., str. 71; R. Keresty, *Teologija i duhovnost: zadatak sinteze*, Svesci 56, str. 40.

shvati, prosudi i uredi svoj život i tim samim postiže savršenstvo i blaženstvo, ako je ostvarivo ovdje na zemlji.⁵

U ovom poimanju teologije sama narav teološkog znanja zahtijeva produbljenje vjere i duhovnog života. Ovaj zahtjev nije nešto izvanjsko, sporedno. Napredovanje u mudrosti nije moguće bez rasta duhovnog života. Gnoza nije samo konceptualni vid vjere što se razvija na crti pojmovnog razumijevanja nego je razumijevanje jednostavne vjere kao životne sveobuhvatne spoznaje sveukupne stvarnosti. To je stav u kojem sudjeluju umovanje, osjećaji, volja, intuicija, a razvija se u svim svojim dimenzijama. Odatle i duboko uvjerenje da nitko ne doseže gnozu-mudrost bez raspoloživosti, što se postiže živom vjerom i ustrajnom molitvom, te po daru milosti odnosno djelovanju Duha Svetoga.⁶ Težeći za konačnim religioznim značenjem svih stvari, gnoza želi odgovoriti na globalni ljudski problem i konkretni problem potpunog savršenstva, čovjekova blaženstva i spasenja.⁷

Teologija kao znanost u aristotelovskom smislu, što ju je u XIII. st. izradio sv. Toma, postaje spekulacijom o stvarima vjere, što se postiže po metafizici. Radi se, zapravo, o dedukcijama metafizičkog reda što se postižu iz načela vjere, sadržanih u Pismu i tradiciji. U ovoj teologiji način tumačenja Pisma postaje, dosljedno, sve više ontološki, metafizički. Zanima se za Pismo ako postavlja quaestio ontološkog reda o onom što je objavljeno. Ova teologija pretpostavlja vjeru, u kojoj postaju poznata prva načela teologije. Od nje se polazi u argumentiranju. Teologija je postala teoretska disciplina, stvar specijalista, koja ništa ne pridonosi pobožnosti. U perspektivi ove teologije praktično djelovanje vjernika, kao npr. molitva, djela ljubavi, apostolat, dolazi usputno, nije više sastavni dio teološke metode.⁸ Dosljedno, molitveni život ne čini se apsolutno nužnim da se bude dobrim teologom. Teologija se

5 C. Vaggagini, *Teologia*, str. 1559.

6 C. Vaggagini, *L'insegnamento...*, str. 579.

7 C. Vaggagini, *Teologia*, str. 1560; Isti, *L'insegnamento...*, str. 573s.

8 C. Vaggagini, *L'insegnamento...*, str. 583s; W. Beinert, *Vom Finden und Verkünden der Wahrheit in der Kirche*, Freiburg, 1993., str. 136; R. Kereszty, *nav. čl.*, str. 40s.

razbija u discipline koje se postupno osamostaljuju. Ona postaje školskim predmetom. Taj proces vodio je prema razdvajanju teologije i duhovnog života.

Potridentska teologija pokušala se približiti izvorima, ali na apologetski način. Mislilo se da je dovoljno dodati neke *scholia pietatis* da se opet uspostavi kontakt s duhovnim životom. Ovakva teologija, koja samo metafizički obrađuje objavljenu datost, ostaje bez smisla za povijesnu iskustvenu dimenziju objavljene datosti.⁹

Nakon Drugoga vatikanskog sabora nastaje novi tip teologije, koji se ne može jednostavno poistovjetiti ni s patrističkim ni sa skolastičkim modelom ni s potridentskom teologijom odnosno teologijom manuala. Polazi od saborskog tumačenja objave i vjere, koje nadilazi konceptualističke okvire. Objava je u biti poruka Božje ljubavi u Kristu Isusu prema nama ljudima i naše ljubavi prema Bogu i prema ljudima u Kristu. Ljubav nije moguća bez spoznaje. Pojmovna i znanstvena spoznaja objave nije moguća bez egzistencijalnog kršćanskog iskustva same objave. Za teologiju kao integralnu znanost vjere treba imati životno iskustvo Božje ljubavi. Saborsko poimanje objave i zahtjevi koji iz tog proizlaze za teologiju otvaraju smisao za povijesnu, iskustvenu dimenziju objavljene datosti, što je nedostajalo skolastici. Obradba povijesne dimenzije objavljene datosti, kako je očito u Pismu, sastavni je dio teologije kao znanosti.¹⁰

Povezanost teologije kao integralne znanosti vjere s duhovnim životom teologa i vjernika uvažava činjenicu da je svaki pojam vezan uz životno iskustvo pojedine osobe. Ovo vrijedi i za temeljne pojmove kršćanske objave. Ona dolazi iz životnog iskustva njezinih primatelja i prenositelja i upućuje u konačnici na životno iskustvo. Odatle slijedi da bez ovog iskustva ne može postojati teologija kao znanost te da je ova znanstvena spoznaja vjere toliko savršenija koliko je takvo iskustvo bogatije i dublje. Kršćansko egzistencijalno iskustvo dar je milosti i ide zajedno s predanjem Bogu, tj. s intenzivnošću osobnog duhovnog života. Ovo tumači kako je znanstveni rad teologa, tj. njegovo bavljenje teologijom kao

⁹ C. Vaggagini, *L'insegnamento...*, str. 585s.

¹⁰ C. Vaggagini, *L'insegnamento...*, str. 588.

znanošću vjere, povezan s dinamičnim življenjem vlastite vjere.¹¹

2. ISKUSTVO VJERE KAO POLAZIŠTE TEOLOGIJE

Iskustvo vjere je ne samo predmet teologije nego i njezin izvor i polazište. U središtu kršćanskog iskustva nalazi se osoba Isusa Krista kao utjelovljene Riječi Božje. Svjedočanstva o Isusu Kristu, u novozavjetnim spisima, nastaju iz iskustva vjere, tj. iz egzistencijalne zahvaćenosti Crkve događajem Krista snagom djelovanja Duha. Ona govore o Božjem ostvarenju spasa. Zapravo, svjedoči se iskustvo Krista i poziva na vjeru, da i oni koji povjeruju imaju zajedništvo, koje je zajedništvo s Ocem i sa Sinom njegovim Isusom Kristom (1 Iv 1,1.3). Novozavjetni tekstovi jasno podvlače da ispovijest vjere uključuje stanovita religiozna ponašanja.

Iskustvo vjere naglašenije je izraženo pojmovima učenništva i nasljedovanja. Prema sinopticima, prihvaćanje poziva na nasljedovanje uvodi u zajedništvo života s Isusom (Mk 3,14). Nasljedovanje učitelja nosi sa sobom dosta teške zahtjeve (Mt 10). O pojmu učenništva kod Ivana se susreće produbljenije razmišljanje. Samo tko vjeruje u Isusa i slijedi ga, stječe spoznaju Boga, ostaje u njegovoj riječi (Iv 8,31s).¹² Prema Pavlu, radi se o najizvrsnijoj spoznaji, tj. spoznaji Isusa Krista prema kojoj sve drugo smatra gubitkom (Fil 3,8.10-11).

Za razumijevanje kraljevstva traži se, prema Isusovu razgovoru s Nikodemom (Iv 3), novo rođenje. Potreba biti nanovo rođen pretpostavlja iskustvo vjere, jer se ne radi o ljudskoj mudrosti nego nauci Duha Svetoga (1 Kor 2,13-14). Evanđelja govore o zahtjevu prihvaćanja i vršenja Isusovih riječi (Mt 7,24). U ivanovskoj teologiji to znači činiti istinu (Iv 3,21), biti od istine (Iv 18,37). Učenik treba stalno primati Riječ. U njemu ostaje Kristova riječ (Iv 8,31s). Ne samo da riječ treba ostati u učeniku nego učenik mora ostati u riječi (Iv

¹¹ C. Vaggagini, *L'insegnamento...*, str. 589s.

¹² Usp. W. Beinert, *nav. dj.*, str. 133; A. Sicari, *Heiligkeit der Theologie - Heiligkeit des Theologen*, *Communio* 10 (1981), str. 341.

15,7). Ova povezanost s Kristom izražena je slikom trsa i loze. Isusov poziv na nasljedovanje osobni je poziv i sačinjava učeništvo, ne crkvenu službu. U svom djelovanju Isus nije težio ponajprije poučavanju, nego obraćenju.¹³ Kad se radi o poslanju, Ivan govori o posvećenju za službu: Isus moli za svoje učenike da ih Otac posveti u istini (Iv 17,17-19), jer je sam Sin posvećen za poslanje. Posvećenje se događa u Duhu, koji je darovan Crkvi kao Duh posvećenja i poslanja.

Zahtjev što se stavlja pred učenike, prema Lk 9,23 vrijedi za sve. Traži se zajedništvo s Kristom. Njegova riječ treba egzistencijalno prožeti vjernika. Samo tako može od Krista učiti, slušati ga, biti u njemu poučen (Ef 4,20-21). U konkretnom životu za ozbiljno vjerničko djelovanje traži se raspoloživost Duhu. Kršćanin treba vlastiti dar, koji je primio, staviti zajedno sa svim drugim darovima u službu dobra i jedinstva cijelog Otajstvenog tijela, Crkve.¹⁴ Biti učitelj također je dar (Ef 4,11). Tajnu Božje mudrosti poznaje čovjek koji posjeduje Duha. Neduhovni ljudi ne mogu, dakle, biti teolozi. Poučavanje nije u "naučenim riječima čovječje mudrosti, nego naukom Duha izlažući duhovno duhovnima." Naravnu čovjeku, naprotiv, ludost je ono što se prima od Duha Božjega i ne može to spoznati (1 Kor 2,13-14). Teologija je dar Duha koji dobiva onaj tko se daje ispuniti Duhom.

Novozavjetno uvjerenje o odnosu spoznaje vjere i duhovnog života susreće se i kod Otaca, što dolazi do izražaja posebice u četiri smisla tumačenja Pisma. Naglašeno je jedinstvo znanja i iskustva, nauke i života. Spoznaja Krista vodi u nasljedovanje Krista, teologija se ostvaruje u ljubavi. U teološkim raspravama prvih stoljeća u pitanju je uvijek pravo nasljedovanje Isusa Krista. Radi se uvijek o pravom shvaćanju Božjeg čina spasenja i stvarnoj mogućnosti našeg spasa. Krivovjerje je uvijek gledano kao napad na božansku ekonomiju. Pisana djela Otaca, osobito onih iz monaške tradicije, ne dijele se na dogmatska i duhovna. Vlastito iskustvo vjere Oci unose u svoja izlaganja s ciljem da se dublje i bogatije shvati sadržaj objave. Kad se bave teologijom, žele omogućiti kršćansku egzistenciju i sami je ostvariti. Važno je istaknuti

¹³ P. Eicher, *Die verwaltete Offenbarung*, Concilium 3(1978), str. 142.

¹⁴ A. Sicari, *nav. čl.*, str. 343s.

da su od početka kršćanstva pa sve do 13. st. značajni teolozi ujedno i značajni sveci.¹⁵

Zasluga je hermeneutike što je opet vidjela biblijski tekst kao izričaj povijesnog iskustva Boga i objavu kao živi susret u konkretnom svijetu iskustva. Teologija, pitajući se za smisao povijesti i time povijesno doživljene stvarnosti, može tematizirati objavu u kontekstu povijesti, koja dobiva objavljujuću kvalitetu, i pokušati izraditi novu sintezu.¹⁶

3. ISKUSTVO VJERE UVJET ZA TEOLOŠKI RAD

Danas je u svim znanostima, glede predmeta istraživanja, prijeko potrebno predznanstveno iskustvo. Ono je potrebno za napredovanje misli. U istraživanju se može polaziti ili od očitih načela, što vrijedi za logičko-matematičke znanosti, ili od iskustva. Prirodnim znanostima potreban je eksperiment, hermeneutičke discipline govore o predznanju. To vrijedi i za teologiju. U poimanju objave (DV 2-6), se osim značaja riječi naglašava i karakter djela, čime se dobiva iskustvena sastavnica. Teolog mora uvijek sačuvati povezanost s povijesnim datostima Isusova života i smrti. Stoga, "u srcu doživljeno razumijevanje duhovnih stvari" (DV 8) pripada pretpostavci teološkog promišljanja.¹⁷ Bez iskustva vjere mogu se tumačiti razni teološki izričaji, ali se ne može teologizirati u pravom smislu jer se po formulacijama ne otkriva značenje misterija, u njihovoj analogiji s empiričnom znanosti i u njihovoj povezanosti sa zadnjim ciljem ljudskog života.¹⁸

Kao intelektualna aktivnost u obzoru vjere teologija se može ostvariti u istim uvjetima koji su potrebni za vjeru. Vjera je nadnaravni čin, koji je moguć samo kad razum promatra svoj objekt u svjetlu, što nadilazi naravnu spoznatljivost. Nauka o neophodnosti milosti za vjeru ukazuje na potrebu

15 H. U. von Balthasar, *Verbum Caro*, Einsiedeln, 1960., str. 197s; W. Beinert, *nav. dj.*, str. 134.

16 P. Eicher, *nav. čl.*, str. 147; R. Kereszty, *nav. čl.*, str. 39.

17 W. Beinert, *nav. dj.*, str. 139-140.

18 Z. Aslzeghy - M. Flick, *nav. dj.*, str. 142.

osobno življena duhovnog života za uspjeh teološkog proučavanja. Da bi se u teologiji postigla značajna ostvarenja, potrebno je da teolog posjeduje posebnu sklonost, što teologija označava darovima Duha Svetoga. Sam Duh je dinamična stvarnost koja preobražava čovjekov duh iznutra i tako omogućuje Kristovu nazočnost kao počela nove spoznaje i života. Nedovoljno isticanje uloge Duha u teološkom proučavanju rezultira nedostatkom kreativnosti i odvažnosti u istraživanju.¹⁹

Autentično iskustvo vjere pretpostavlja osobni susret s Drugim. Djelovanje Duha omogućuje ovaj susret i spoznaju Boga. Biblijski izričaji govore da se Boga upoznaje kao Ljubav. Time se ukazuje na metodološki pristup spoznaji Božje tajne: Ljubav se upoznaje iskustvom. Iz tog slijedi da je spoznaja Boga to stvarnija što je dublje iskustvo njegove ljubavi. Ljubav stvara spoznaju. Ako teolog želi postići samo znanje o Bogu, tada ne doseže Božju stvarnost. Onaj tko ljubi, naprotiv, želi susret s Onim koga voli. Ostvarenje Božje ljubavi događa se u vjeri. Zato se teologijom može baviti samo vjernik. A budući da se vjera dovršuje u svetosti, zauzimanje za svet život je pretpostavka je poziva za teologa.²⁰

Potrebno je istaknuti da živo iskustvo vjere teži k svojoj artikulaciji. Osnovni uvjet religioznog govora je iskustvo vjere. U činu vjere svakog vjernika događaj objave predmet je iskustva što se prenosi u pojmove i sudove. Vjera je istodobno iskustvo i pojmovni izričaj iskustva. Kao živa spoznaja, angažirana na razini spasenja, vjera teži k produbljenju. Ona usmjerava prema teologiji, tj. prema dubljoj spoznaji Božje riječi i Božjeg djelovanja u povijesti spasenja. Promišljanje u teologiji treba se uvijek zasnivati na vjeri, koja je prisutna tijekom cijelog procesa teološkog istraživanja i refleksije.²¹ Stoga, ako u teologiji vjera ima ulogu koju ima iskustvo u

¹⁹ Isto, str. 143-144.

²⁰ W. Beinert, *nav. dj.*, str. 139-140.

²¹ G. Oggioni, *Presenza della vita teologale nell'insegnamento teologico*, *Seminarium* 4(1968), str. 691., 693; H. Stirnimann, *Sprache, Erfahrung und Offenbarungswiderfahrnis*, *Concilium* 3(1978), str. 202.

znanstvenom promišljanju, jasno je da se ne može razviti teologija bez stalnog utemeljenja na vjeri.²²

Kad se govori o iskustvu vjere, valja istaknuti i njegovu eklezijalnu dimenziju. Živjeti vjeru znači iznova prolaziti i tumačiti povijest spasenja, pri čemu je subjekt cjelokupni Božji narod, u kojem, među različitim službama, značajnu ulogu ima teolog.²³ Iz zajedničarske dimenzije vjere slijedi da je i teologija bitno eklezijalna. Bog je izrekao svoju riječ unutar izabranog naroda. Stoga teolog izgovara i tumači Božju riječ u crkvenoj zajednici.²⁴ Njegova uloga ima proročke crte. Kao što se djelovanje proroka daje razumjeti samo unutar iskustva vjere zajednice Božjeg naroda, tako i teolog treba voditi računa o iskustvu vjere zajednice Crkve. On je teolog ako ulazi u misao Crkve.²⁵ Teolog se zanima za temu spasenja i konkretno ostvarenje njegova otajstva. Crkva se ne može odreći zadaće navještanja i uvođenja u vjeru te nastojanja da prati putove pojedinca prema susretu s Gospodinom i njegovom milošću. Teološki rad i poučavanje treba postati "događaj spasenja". Teolog, zapravo, surađuje u oblikovanju života vjere i izgradnji vjerničke osobnosti.²⁶ Zadaća voditi putevima vjere dio je njegova poziva, što traži kompetentnost, osjetljivost i odgo-vornost za duhovnu formaciju braće i sestara u vjeri. U svom radu teolog treba posvetiti pozornost potrebama vremena, pitanjima s kojima se susreće vjera Božjeg naroda. Prva i temeljna obveza učitelja u teološkom poučavanju treba biti vjera, duboka osobna vjera, koja je stigla do odluke i sigurnosti i koja je danas doista proročka. Bez vjere teolog neće nikad moći teologizirati. Učitelj teologije treba svoje poučavanje crpsti iz vjere koju se intenzivno i osvjedočeno živi. Teologija je angažirana znanost, tj. znanost u

22 G. Oggioni, *nav. čl.*, str. 693-694.

23 C. Molari, *Die kirchliche Gemeinschaft als hermeneutisches Subjekt der aus der jüdisch-christlichen Erfahrung erwachsenen Tradition*, *Con-cilium* 3(1978), str. 192.

24 M.-D. Chenu, *Die Theologie als kirchliche Wissenschaft*, *Concilium* 1(1967), str. 44.

25 M. Dupuy, *Experience spirituelle et theologie come science*, *NRTh* 11/1964, str. 1153.

26 G. Oggioni, *nav. čl.*, str. 702s.

koju biva uključen onaj koji se njome bavi. Zato zahtijeva pokriće življenjem.²⁷ Zahtjev za potrebom osobno življena teologalnog života sukladan je s naukom o potrebi milosti jer darovi milosti mogu preobraziti osobni život samo kad su slobodno primljeni. Dolazak k vjeri rađa se u osobnoj relaciji. Skrb za putove pojedinih osoba treba po svjedočenju osobno življene vjere oduševiti za Isusa. Duhovno vodstvo vodi teologa i zajednicu u središte poslanja.²⁸

4. TEOLOŠKA AKTIVNOST POTPOMAŽE KRŠĆANSKI ŽIVOT

Vidjeli smo da iskustvo vjere omogućuje teološku aktivnost. Teologija pak, sa svoje strane, potpomaže život vjere, omogućuje rast i napredovanje u vjeri. Nijedan vjernik ne može živjeti neteološki svoje kršćanstvo. Bez produbljenja spoznaje sama vjera neće se održati. "Svatko tko vjeruje, ističe Augustin, razmišlja. Vjerujući razmišlja, meditirajući vjeruje. Vjera o kojoj se ne razmišlja nije više vjera."²⁹ Teologija se ne iscrpljuje u izričajima već prodire preko njih dalje u nasljedovanje. Svaka se vjera odnosno svaki pokret prema vjeri ostvaruje u teološkom procesu. Može se, stoga, reći da teologa i njegovo djelovanje određuje življenje vjere.³⁰

Iz povijesti je poznato da su veliki duhovni pokreti, u svojoj nutarnjoj dinamici, bili potaknuti izraditi vlastitu teologiju. To ukazuje na iskustvo osoba, koje se brinu za duhovni život, da se kontemplacija prazni ako je ne hrani intelektualno promišljanje. Ovo povijesnim iskustvom potvrđeno pravilo vrijedi i danas.³¹

Valja podsjetiti da Božja objava čovjeku nije "indoktrinacija" ili teoretski govor, nego pripovijedanje onoga što je

27 Isto, str. 697; H. U. v. Balthasar, *Die Wahrheit ist symphonisch*, Einsiedeln, 1972., str. 96-97.

28 Z. Alszeghy - M. Flick, *nav. dj.*, str. 144; F. Brovelli - A. Torresin, *Accompagnare alla sequela*, Il Regno 10(1999), str. 357.

29 Augustin, *De Praed. Sanct.* 5; navod prema G. Oggioni, *nav. dj.*, str. 693.

30 C. Gerest, *Die christliche Existenz des Theologen*, Concilium 11(1971), str. 653; W. Beinert, *nav. dj.*, str. 145.

31 Z. Alszeghy - M. Flick, *nav. dj.*, str. 145.

Bog učinio i čini za spasenje čovjeka te da izgradi njegovu pravu povijest. Jezgra kršćanskog govora o Bogu odnosi se na Božje obećanje spasa u Isusu Kristu, što se posreduje u Duhu Svetom. Što se više stvarnost misterija predstavlja na konkretni i živ način kao vrednote i poziv da ih se osobno prihvati, to više sami misteriji potiču i pokreću kršćanski život. Može se imati dojam da teologija, koja je tumačenje crkvenog života, govori o stvarnostima koje su već odavno poznate i da ne natapa već suši molitvu. Ipak valja istaknuti da je prava teologija korisna za kršćanski život, ako molitvenom životu nudi prije svega širu i sigurniju tematiku. Iskustvo govori da kontemplacija, kao intuitivna i afektivna spoznaja misterija, nakon stanovitog vremena postaje prazna ako ne nađe nove elemente. Ono što postaje uobičajeno, gubi svoju nekadašnju privlačnost. Teološka refleksija privlači pozornost na nove vidove otajstva, što ih kontemplacija potom razvija i produbljuje. Teologija nudi materiju što je kontemplacija može primijeniti na spoznaju svojega predmeta.³²

U prenošenju i opravdanju kršćanskog života teologija ima veoma važnu ulogu. Trajna je zadaća kršćanske zajednice uvoditi nove članove u život vjere. Poruku spasenja treba im prenijeti sustavno i jasno, ističući stavove što ih nadahnjuju normativni izvori vjere. Življenje vjerničkog života u ozračju koje je ravnodušno ili nesklono vjeri nosi sa sobom također nove intelektualne probleme. Ne može se opravdati vlastiti život bez stanovitog stupnja racionaliziranja vlastitog prianjanja uz kršćanstvo. Teologija vodi kršćanski život, naznačujući pojedincu u njegovu traženju koji je put i iskustvo pravog Kristova učenika. Teologija također kontrolira spontano iskustvo, pomažući da se stekne jasnoća i razriješe brige, jer teologija razotkriva iluzije, ukazuje na pretjerivanja.³³

Čovjek koji izgovara pristanak u vjeri i prepušta se Bogu, cijelu egzistenciju doživljava kao utemeljenu u Bogu. Teološki izričaj kao govor o Bogu time je uvijek izričaj egzistencije, čiji sadržaj posreduje istinu bivovanja i time se tiče svih ljudi. Želi li uspjjeti u posredovanju od navještaja k ispovijedanju, teolog

³² G. Oggioni, *nav. dj.*, str. 705; Z. Alszeghy - M. Flick, *nav. dj.*, str. 146.

³³ Z. Alszeghy - M. Flick, *nav. dj.*, str. 146-147.

sam treba biti zahvaćen kerigmom i tako postati onaj koji daje svjedočanstvo o Isusu prema stvari i vremenu. Teolog ima stati pred Gospodina za koga treba dati svjedočanstvo. Ako je teologija pozvana posredovati u ostvarenju kršćaninove egzistencije, tada za nju vrijedi pravilo da poruka treba prožimati život onoga tko želi naviještati.³⁴

Isprepletanje teologije i kršćanskog života vodi k tome da teologija ostaje doživotna zadaća kršćanina, i to tim više koliko primjerenije ima ostvariti svoje biti kršćanin. Teologija se ne uči jednom zauvijek, nego uključuje sav život pojedinca da se konfrontira s evanđeljem i doživi sve dimenzije pravog čovjštva. Teologija ostaje uvijek predmetom proučavanja.³⁵

5. PREMA JEDINSTVU NAUKE I ŽIVOTA

Riječ Božja kao i visoki život duha teže prema jedinstvu kao znaku savršenosti, u čemu spoznaja i djelovanje postaju jedno.³⁶ Težnja za jedinstvom nauke i života, što dolazi iz nutarnje dinamike vjere, želi izraziti da je povijest spasenja stjecište svih teoloških disciplina i pokazati kako otajstva spasenja utječu na život vjernika. Pred zadaćom nove sinteze teologija, u svojim naporima da je dosegne, opet postaje sastavni dio traganja za jedinstvom života u ljubavi s Bogom. Sam kršćanski život, koji napreduje s rastom ljubavi, postaje neophodno potreban da se dosegne pravo razumijevanje tajni vjere.³⁷ Potrebno je, naime, duhovno proniknuti u nauku da teološki rad postane plodnim za vlastiti duhovni život i za primjereno prenošenje poruke spasa ljudima ovog vremena.

Iskustvo vjere odnosno jedinstvo nauke i života postaje važan uvjet za ostvarenje teološkog istraživanja. Samo iskustvo ne može nadoknaditi nejasnoću misli ili nedostatak znanja, no teolog koji pokušava uskladiti svoj svakodnevni život s vjerom, ima više mogućnosti shvatiti puninu kršćanske tajne od onog koji se ne trudi. Stav koji teolog ima prema

³⁴ W. Beinert, *nav. dj.*, str. 144.146.

³⁵ W. Beinert, *nav. dj.*, str. 145; C. Gerest, *nav. dj.*, str. 657.

³⁶ M.-D. Chenu, *nav. dj.*, str. 49.

³⁷ W. Beinert, *nav. dj.*, str. 131; R. Kereszty, *nav. dj.*, str. 42.

osobi Isusa Krista i prema Crkvi znaci su prepoznavanja ostvarenosti kršćanstva. Jedino svetost nudi nutarnji kriterij za valjano tumačenje.³⁸

Zadaća teologije nije samo reći što bi Crkva zapravo trebala biti, nego također i reflektirati, što je Crkva stvarno. Važna je spoznaja da pritom treba posvetiti više pozornosti onom što kršćanski puk vjeruje. Teološki je rad plodonosan kad je ukorijenjen u življenu vjeru. Stoga teologija treba istražiti današnje mogućnosti iskustva. Teološko istraživanje ispunja zadaću kad može otvoriti konkretne putove danas mogućih iskustava u vjeri.³⁹

Poslanje teologa unutar poslanja Crkve odnosi se na ono danas, koje je uvijek različito. Danas je to osobito aktualno. Pred novim pitanjima i problemima valja tumačiti kršćansku nauku i njezino spasenjsko značenje. To se ne može činiti polazeći od prijašnjih pozicija, nego od aktualnog sučeljenja s problemima. Među njima je i pitanje o povezanosti teologije i života, što ga iznova i s velikom ozbiljnošću postavlja znanstvena refleksija i religiozna praksa. Na osnovna pitanja, kao npr. pitanje čežnje za susretom s Bogom, koja se postavljaju uvijek, ne smije se odgovarati apstraktno i bez konteksta, ne vodeći računa o sadašnjoj situaciji u kojoj se nalaze Crkva i teologija, kao i prilikama onih od kojih dolaze ova pitanja odnosno onih što se zanimaju za teološki rad. Teologija donosi trajnu poruku u sadašnjost. Oni što žive autentično religiozno iskustvo žive uronjeni u sadašnjost.⁴⁰

Crkva se kao zajednica vjere predstavlja svijetu svjedočenjem kršćanske ljubavi. Ona je razumljiva ne samo svijetu nego i sebi samo ako ju se promatra polazeći od svetosti. Život svetaca je življena teologija. Stoga i teologija treba biti neprestano u nasljedovanju svjedočanstva apostola i time u Isusovu

38 C. Molari, *nav. dj.*, str. 193; A. Sicari, *nav. dj.*, str. 347.

39 H. Stirnimann, *nav. dj.*, str. 207.

40 E. Schulz, *Der Praxisbezug der Theologie als Wissenschaft*, MThZ 3-4(1997), str. 284; W. Beinert, *nav. dj.*, str. 146; C. Molari, *nav. dj.*, str. 223.

poslanju i svetosti koja ga nosi.⁴¹ Jer, Isus je i ovdje uzor. U njemu se poslanik i poruka poistovjećuju.

Težnja za jedinstvom nauke i života ostaje važna zadaća teologije, ali i svih kršćana. Svaki je kršćanin, naime, u stanovitom smislu teolog. Pred nadolaskom novog vremena nameće se i pitanje: kakvo svjedočanstvo o Gospodinu danas mogu dati naše zajednice? Ako zajednice i pojedinci svojim životom i angažmanom ne oduševljavaju za Isusa, ako prenose umor i rezigniranost, ili strah za vlastitu budućnost, kako mogu oduševiti za evanđelje?

⁴¹ H. U. v. Balthasar, *nav. dj.*, str. 216, 220; Isti, *nav. dj.*, str. 488.